

LIBERALE DILEMMA OG ØKONOMISK MAKT

«FØLG PENGENE» ER EN TALEMÅTE for kriminalitetsbekjempelse, men det er også en metode for å undersøke hvordan makten fungerer i et samfunn. I begynnelsen av januar kastet millionæren Trond Mohn seg inn i nominasjonsstriden om hvem som skal bli byrådsleder kandidat for Arbeiderpartiet i Bergen. Mohn kunngjorde på forsiden av lokalavisen *Bergensavisen* at han støttet Marte Mjøs Pedersens kandidatur mot Roger Valhammer. Mohn er en kjent sosialdemokratisk velgjører, populært kalt Bergens rikeste mann, og er en viktig både politisk og økonomisk støttespiller for Arbeiderpartiet. Rikdom burde selvsagt ikke være til hinder for politisk deltakelse og engasjement, men er det problematisk at økonomiske velgjørere anvender sin posisjon til politisk innflytelse? Og hvorfor er det i så fall problematisk?

Jørgen Pedersen diskuterer dette i sin artikkel «Money Talks – også i norsk politikk», med utgangspunkt i John Rawls' frihetsprinsipp om at alle skal ha lik rett til et fullstendig tilfredsstillende system av grunnleggende friheter. Dette prinsippet, understreker Pedersen, i tillegg til liberale demokratiske rettigheter, innbefatter at alle skal sikres like muligheter til å oppnå offentlige posisjoner og til å påvirke valg. Dette skal ikke bare være formelle rettigheter, men reelle rettigheter. Siden stor økonomisk ulikhet vil kunne føre med seg at de velstående bruker sine midler til å oppnå politisk makt, er ulikheten et problem. Pedersen diskuterer forskjellige måter rike mennesker kan konvertere økonomisk kapital til politisk innflytelse, og en av dem er gjennom å finansiere partier, enkeltkandidater eller organisasjoner. Særlig tar Pedersen for seg tankesmiene Civita og Agenda, som er finansiert av bemidlede menneskers giverglede. Den allerede nevnte Trond Mohn kan sies å være den økonomiske bærebjelken i sentrum–

venstre-tankesmien Agenda. Problemet for Pedersen er ikke Mohns eller andre bemidledes ønske om politisk påvirkning, men at vi som samfunn har innrettet oss slik at muligheten oppstår. Pedersen mener det handler om vekting av ulike hensyn: på den ene siden Mohns rett til å bestemme bruken av egne penger, og på den andre siden å sikre alle lik mulighet for politisk innflytelse. Men hvis det er slik at økt økonomisk ulikhet fører til ulik mulighet til politisk påvirkning, vurderer Pedersen tiltak som begrensninger av pengegaver til politiske formål som en mulighet.

Artikkelforfatteren fikk selv erfare hva det vil si at Mohn er en viktig økonomisk støttespiller for Agenda. Han beskriver at han hadde en avtale om å publisere en artikkel med et lignende budskap som den som er på trykk i dette nummeret på nettstedet *Agenda Magasin*, men at en representant for Agenda ringte ham med en forespørsel om å endre teksten. Pedersen hevder at det ble sagt at hvis artikkelen ble trykket i den formen den sto, kunne det føre til at Trond Mohn trakk støtten til Agendas arbeid. Hvis dette er tilfellet, er det et selvløsende eksempel på at økonomisk ulikhet skaper ulik mulighet til politisk innflytelse.

Mens Pedersen anvender Rawls' politiske liberalisme til å kritisere økonomisk ulikhet, vil de fire redaktørene bak antologien *Ingen mennesker er født frie – kritikk av liberalismen*, som kom i 2017, avvise liberalismen som farbar vei for venstresiden. I sin kommentar «Avkledd liberalisme» viser Oscar Dybedahl, Sigurd Hverven, Ola Innset og Mímir Kristjánsson hvordan liberalismen som tankeunivers unisont ble forsvart fra både høyre- og venstresiden da boken deres ble utgitt. Gjennom dette mener redaktørene å påvise at liberalismen har en hegemonisk posisjon i norsk politisk offentlighet. Problemet for venstresiden, og det er i hovedsak det som bekymrer forfatterne, er at den liberale tradisjonen i alle dens ideologiske varianter har det samme ideologiske opphavet som markedsliberalisme. Det at liberalismen har individets rettigheter som utgangspunkt, fører til en utilstrekkelig forståelse for kollektiv organisering og kamp.

Ifølge Ebba Boye vil nok heller ikke Trond Mohns pengegaver kunne forklares eller problematiseres med utgangspunkt i samfunnsøkonomi-studenters pensum. I sin kommentar «Virkelighetsflukten – mer pluralisme i økonomifaget», kommer hun med en sterk kritikk av hva

hun mener er manglende mangfold i økonomifaget, og anvender velferdsteoremenes sentrale plass i faget som et eksempel på at økonomi-studentene heller lærer om idealmodeller enn om hvordan økonomien faktisk fungerer.

Espen Leirset behandler også relasjonen mellom idealer og realiteter, men i en helt annen kontekst. Hans artikkel «Er norske kommuner *for* åpne?» diskuterer hva kravet om åpenhet i kommunene gjør med de politiske samtaler på tvers av partiene – samtaler som ofte blir best om de foregår bak lukkede dører. Leirset påpeker at på tross intensjon om at åpenhet skal føre til gjennomsiktige prosesser, kan det fungere kontraproduktivt om det hindrer gode politiske kompromisser på tvers av partiskillene.

Inger Skjelsbæk skriver derimot om en tematikk som har gått fra å være kontroversiell og befinne seg i randsonen av fred- og konfliktstudier til å bli flombelyst med utdelingen av Nobels fredspris, nemlig fjorårets utdeling til Nadia Murad og Denis Mukwege. De ble belønnet for sin innsats mot seksualisert vold som våpen i krig og konflikt. Skjelsbæk har selv forsket på tema blant annet i Bosnia, og skisserer opp forskningsfronten på feltet.

Noen bøker bidrar til mer debatt enn andre, og det får konsekvenser for *Nytt Norsk Tidsskrifts* spalter også. Sindre Bangstad og Muhamed Abdi går kritisk til verks mot Terje Tvedts allerede gjennomdiskuterte bok *Det internasjonale gjennombruddet*. De tar særlig for seg hvordan Tvedt beskriver innvandring fra muslimske land. Bangstad og Abdi reagerer på Tvedts omtrentlige omgang med empirisk forskning om innvandring og norsk integreringspolitikk. For dem ligger ikke bare djevelen i detaljene, men i hvordan det de mener er faktafeil og unnlaterelser skaper en uriktig fortelling om hva som skjedde «da Islam kom til Norge» – tittelen på et kapittel i Tvedts bok. Bangstad og Abdi mener at Tvedts gjennomslag skyldes en generell tendens til manglende interesse for fakta, kunnskap og nyanserte fremstillinger i den offentlige debatten.

Etter min mening kan det være en mulighet at det nettopp er Tvedts forsøk på å koble seg på ulike teoritradisjoner og kunnskapsfelt og selve sjangerblandingen mellom polemikk og fagbok som gjør boka såpass provoserende, og dermed også til en bok det snakkes svært mye om.

Bokessayet til Bergljot Baklien tar for seg *Den kritiske fase*, som er Aud Korbøls inntil nylig upubliserte avhandling om de første ikke-vestlige arbeidsinnvandrerne som kom til Norge, som har blitt gitt ut i samarbeid med Arnfinn H. Midtbøen. Baklien anvender boka til å reflektere over kunnskapsproduksjonens betingelser da hun i likhet med forfatteren Korbøl ble sosiolog på 70-tallet. Det er fascinerende å lese hvilke paradigmer som den gangen gjaldt for hva som skulle anses som god og viktig forskning, hvor et politisk engasjement for de underordnede ble sett på som en betingelse og ikke en hemsko.

Dessuten fortsetter debatten om internasjonalisering av academia. I nr. 3–4, 2018 argumenterte Carl Henrik Knutsen og Tore Wig friskt for at mer internasjonalisering er nødvendig om ikke norsk forskning skal forvitre. I denne utgaven svarer den relativt nystartede organisasjonen Forum for internasjonale forskere (FRIO), representert ved Malcolm Langford, Mariel Christina Aguilar-Støen, Andreas Carlson, Lena Gross og Giuliano D'Amico, med å utvide forsvaret for internasjonalisering med krav om en strategi for mangfold. De mener universitetene og høyskolene må lage konkrete strategier for mangfold med en hensikt om å sikre internasjonale forskeres verdifulle bidrag til kunnskapsutvikling, og sørge for å motvirke at vitenskapelige institusjoner har en for stor overvekt av hvite heterofile menn med middelklassebakgrunn og funksjonsfriske kropper.

Jeg tror neppe siste ord er skrevet om internasjonalisering, for det er først når begrepet konkretiseres med innhold at uenighetene blir tydelige. Men jeg er glad debatten foregår på norsk i *Nytt Norsk Tidsskrift*.

God lesning!

Hannah Helseth
 Ansvarlig redaktør